

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Иван Василев Христов

член на жури в конкурс за присъждане на научна степен **доктор**

за дисертационния труд на **Яна Петева Миновска**,

Национална художествена академия,

Катедра: Психология на изкуството, художествено образование и
общообразователни дисциплини

на тема: **Психологически аспекти на окултното в творчеството на
Кандински**

Представеният дисертационен труд представлява интердисциплинарно изследване, обединяващо подходи от историята и психологията на изкуството, социологията, културологията и богословието. Дисертантката трябва да бъде поздравена за избора на една толкова сложна интердисциплинарна тема. Това е сериозно предизвикателство, което поставя на изпитание способностите на автора за самостоятелно изследване. На първо място, тя трябва да покаже достатъчна компетентност в граничните научни области. Също толкова важно обаче е да притежава способност за балансирана оценка, непозволяваща субективизъм и крайни твърдения, водещи до размиване на една от тях за сметка на другата.

Дисертационният труд съответства на тези изисквания. Благодарение на това неговият автор успява да обхване и обобщи тенденциите в съвременните изследвания и да предложи една цялостна аналитична интерпретация на окултното като основополагащ контекст, обуславящ идейната програма в творчеството на Кандински. Това е и най-важното постижение на дисертацията. На общия фон на модерното изкуство от началото на 20 век тя откроява влиянието на окултното, очертава основните канали на това влияние и анализира възникването на абстрактното изкуство на Кандински през призмата на окултните символи и окултната граматика.

Дисертацията е с общ обем от 210 машинописни страници, включва библиография с 203 заглавия на български, руски, испански и английски, както

и приложение с цветни илюстрации на 47 работи на Кандински, които се анализират в изследването. Научният апарат включва също 360 бележки под линия. Структурата на текста се отличава с яснота и промисленост. Уводът обговаря подхода на авторката и очертава задачите, които тя си поставя. Първа глава дава разгърната формулировка на проблема и очертава състоянието на изследванията по въпроса. Втора глава е посветена на духовната ситуация в Русия от втората половина на 19 в., на фона на която получава разпространение окултизмът. Следващите три глави разглеждат творческата еволюция на Кандински и значението на окултното в нея. Разграничават се четири епизода в живота му, подготвящи прехода към абстрактното изкуство, като те се разпределят в две групи. Първият и вторият са предмет на трета глава. Определящи в тях са историческите и етнографски занимания на Кандински, отразили се върху неговото творчество. Откриването на едно различно от християнското духовно измерение е резултат от експедицията във Вологодска губерния, в която Кандински открива за себе си шаманската образност и в него се заражда интересът към езическите вярвания на пермяни и зиряни. Запознаването с шаманските пиктограми стимулира обръщането на Кандински към абстрактни образи. Неговите духовните търсения продължават и през годините в Абрамцево, когато изучаването на свидетелствата за езическия духовния свят се съчетават с идеята за синестезията на изкуствата и по тази линия Кандински изпитва влиянието на поетите символисти.

Следващите два епизода в творчеството на Кандински са предмет на четвърта глава. В годините на престоя си в Германия той попада под влиянието на теософията и антропософията и обогатява изразните средства, свързани с руското езичество, с образите на европейския символизъм.

На прехода от символизма към абстрактното изкуство, преминаващ през протоабстракцията, е посветена петата глава на дисертацията. В търсенето на художествени средства за осъществяване на посланията на „Великото духовно“, Кандински преминава през „скритата образност“ на символизма, който той свързва с учението за колективното подсъзнателно и архетипите на Юнг, за да

достигне до свръхсимволизацията, която под влиянието на окултизма и неговия стремеж към астралното, отвежда към едно по-изчистено измерение в абстрактното изкуство. Така той достига до изразяване на безформения свят на мистичната традиция.

След като е проследила творческата еволюция на Кандински и е показала значението на окултизма в нея, докторантката завършва изследването си с анализ на неговата теоретична рефлексия за духовното. Това дава завършеност на дисертационния труд. В тази последна шеста глава се прави ясно разграничение между окултизма и християнската духовност.

По отношение на академичната компетентност на докторантката трябва да кажем, че тя е положила забележими усилия да разшири своите знания в интердисциплинарната тематика на дисертацията. Независимо от някои стилистични граповини, виждаме че като цяло е овладяла академичните техники на писане и това е важна предпоставка за бъдещите ѝ самостоятелни изследвания.

Докторантката има изискваните по закон две публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът вярно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Разбира се, като всяка дисертация и тази показва отделни пропуски и слабости. Ще посоча някои от тях:

Първо, налице е синонимност в използването на понятията за „трансцендентно“ и „трансцендентално“. Това противоречи на традицията на немския идеализъм, която в дисертацията се оценява като основа за схващанията на Кандински за „духовното“ и „духовната еволюция“. Впрочем този пропуск е от редакционно естество и не омаловажава достиженията на дисертанта.

Второ, изследвания от този тип, които изучават творческата еволюция на един автор и навлизат в дълбочина в събитията от неговия живот, включват работа в архивите. Това постепенно се налага и при докторските дисертации, за което имаме добри примери в България. Бих препоръчал на дисертантката да

публикува своя текст след като се възползва от възможностите на пост-докторантските специализации и задълбочи работата си в тази насока.

В заключение: отчитайки съответствието на дисертационния труд на **Яна Петева Миновска** на изискванията на *Закона за развитие на академичния състав в РБ*, на *Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ*, както и спазването на всички процедури свързани с подготовката на докторантката и придвижването на труда за защита, препоръчвам почитаемото научно жури да му присъди научната степен „доктор“.

20.05.2016

София

/доц. д-р И.Христов/